

Náša moč

Glasilo za slovensko delavstvo.

List
izhaja
vsak
petek.

Štev. 51.

V Ljubljani, dne 30. novembra 1906.

Letnik I.

Ljudstvu pravice!

Volivna reforma v državnem zboru hitro napreduje in to v veliko jezo tistih ljudi, ki so se doslej vedno radi imenovali prijatelje ljudstva.

Z velikim veseljem lahko priznamo, da je v pospešenje dela za volivno reformo mnogo vplival s svojo besedo cesar. Gotovo ni to storil morda iz demokratičnega prepričanja ali drugih razlogov, ampak da so temu krive neznosne razmere med narodi in stanov, kakor tudi politika visoke birokracije in aristokracije, ki kažejo našo državo v slabi luči pred svetom. Tudi vedna nedelavnost državnega zbora, je kriva, da je cesarju mnogo na tem, da čuje čim prej pravi ljudski glas brez zlobnih spletk. Naj bodo nagibi, ki so pripravili cesarja do sklepa v prid splošne in enake volivne pravice, taki ali taki, gotovo je le to, da si je pridobil s tem ljudstvo in vse tiste, ki pošteno mislijo z ljudstvom in z državo.

Velika nevarnost za volivno preosnovo je bila ta teden, ko se je glasovalo o predlogu sovražnikov volilne preosnove, ki so predlagali, naj se vpelje sicer splošna, ne pa enaka volivna pravica. Gospoda, ki je zbrana v privilegirani in za današnji čas nemoderni gosposki zbornici, je povečini za tako volivno pravico, v kateri bi ljudje, ki imajo kaj premoženja, ali pa, ki stoje vsled svoje učenosti na višjih mestih, imeli po dva ali tri glasove. Tudi to pot so gosposke pogoreli. Ljudski poslanci so se krepko postavili na noge proti taki nečuvni lumpariji in jo tudi vrgli. Še celo dr. Lueger, dunajski župan, ki je že precej časa

hudo in nevarno bolan, je zapustil proti prepovedi zdravnika posteljo in se dal peljati v zbornico, da je tako oddal glas proti predlogu ljudskih sovražnikov. Čast mu, in dasiravno je vodja krščanskih socialcev, so mu tudi socialni demokratje ploskali. Da to je ljudski prijatelj!

In naši liberalni poslanci? Kot pravi ljudski prijatelj, kakor se radi nazivajo, so glasovali seve, proti ljudstvu. Njih črne duše se boje ljudskega glasu, ker bi jim ta lahko mnogo povedal, zato so pa vedno takrat polnoštevilno na Dunaju v zbornici, kadar se dela kaj proti ljudstvu, a kadar je čas pozitivnega dela, pa doma spé, vlečejo vsak dan 10 goldinarjev in povrh še jako velike plače za svojo nedelavnost.

No, s temi gospodi bomo že tudi mi delavci obračunali. Naj le bodo prepričani in pripravljeni na to. In če danes agitira »doh-tar« Cham za liberalno stranko med delavci na istem programu, kot ga ima liberalna stranka, potem se nič ne bojmo te liberalne delavske stranke. To ni stranka mož, ki mislijo z glavjo, ampak ljudi, ki mislijo s šnopsom ali sploh alkoholom, ali pa ljudi, ki so tako zabiti, da slišijo planke žvižgat. Takih ljudi mi ne potrebujemo in jih z veseljem priporočamo liberalcem, da igrajo z njimi svoj politični cirkus in »ringl špil«.

Med obravnavami za volivno reformo v državni zbornici je neki poslanec predlagal, naj se da tudi ženskam volivna pravica. Prav bi bilo, ko bi se jim dala in mi to misel z veseljem pozdravljamo. Toda ugovarjalo se je takoj, da je to sedaj še nemogoče. To pa tudi radi verjamemo. To bi gotovo bilo dr. Tavčarju grozno zopno, ko

bi zraven delavca stopala še »cigararca« na volišče, ker dobro vé, da takih glasov on niti enega ne bi dobil. Nemogoče pa je za sedaj zato, ker že ta volivna reforma ima toliko težkoč, koliko bi jih še le bilo, ko bi se predlagala še za ženske volivna pravica. No, novi parlament bo že drugače sodil o volivni reformi žensk kot stari privilegirani in bo gotovo vse storil, da dobe tudi ženske volivno pravico.

Kakor se čuje, bo volivna reforma od cesarja potrjena še do novega leta in se bodo prihodnje volitve vršile na podlagi nove volivne reforme v mesecu maju prihodnjega leta. Da bi le bilo res!

Med brati in sestrami.

Bistrica v Rožu. Pero mi zastaja, ko pišem to poročilo, bridka žalost mi pretresa dušo, ker utihnilo je srce, ki je bilo polno ljubezni do ljudstva. Zastala so prsa, iz katerih je prihajal tako blagodoneč glas poln osrečujočega nauka. Otemnele so oči, ki so gledale tako prodirajoče v daljno bodočnost. Hladna zemlja je zakrila truplo blagega g. kaplana Valentin Laknerja, z njim pa so zagrnjeni vsi njegovi načrti, kakor tudi vsi naši upi, ktere smo stavili v njega. Dne 13. avgusta 1905 je blagi gospod bral prvo sv. mašo v rojstni vasi na Badišah, nakar je šel še eno leto v bogoslovje, da spopolni potrebne nauke. Letos pa je bil nastavljen v Sveče za kaplana, kjer je dne 21. julija nastopil svojo službo, ktero je ves čas vestno opravljal. Veselo je bilo poslušati njegove pridige v cerkvi

† Simon Gregorčič.

(V zadnje slovo. — Hajdamak.)

Slovó nam bridke seka rane,
solzé rosijo nam v oči, —
oj z Bogom, drago srce ti!
Greg. II. 76.

Umrl si . . . Komu naj ne zaskri solza v oči, kdor je poznal tvojega globokega duha in blago tvoje srce?

Mi trpini smo te poznali, zato toliko solz ob tvoji gomili. In kako bi te ne poznali? Bil si naš iskreni brat po duhu. Vse naše misli in želje so živele v tvoji sorodni duši, vsa naša bol je pretresala tudi tvoje srce.

To pa nadloga vseh nadlog,
to hudo je najhuje,
da ker sem reven, ker ubog,
me ljudstvo zaničuje.
(Greg. I. 18.)

O da, ti si bil naš brat in si poznal to gorjé; čutila svojega srca si razkrival, in mi trpini smo mislili, da ruješ besede iz naših src. Ljubili smo te zato . . .

In prišel si med nas s sklonjeno glavjo, kakor pride brat k bratom, pa si nam povedal svojo globoko misel:

Za vse je svet dovolj bogat,
in srečni vsi bi bili,
ko kruh delil bi z bratom brat
s prav srčnimi čutili.

(Greg. I. 18.)

»Pozdravljen, brat!« — tako smo ti govorili in ti podali roke v znamenje, da te razumemo.

In odšel si tedaj, naš verni brat, po svetu kot propovednik bratovske misli. Naše želje, naše misli in naše molitve si vpletel v svoje sladke strune.

Pred krvnike naše si ponosno stopil, da jim poveš . . .

Vi, ki zaklade zbirate
iz bližnjikov krvi,
ki reveže zatirate —
prah boste tudi vi!
(Greg. I. 108.)

In srečal si srečne brate na poti. Spomnil si se nas bednih in zatiranih, pa si govoril prisrčno prošnjo vsakemu iz oči v oči.

Odpri srce, odpri roké,
otiraj bratovske solzé,
sirotam olajšuj gorjé.
(Greg. I. 8.)

Vrl mož ti je stopil preko pota. Ustavil si ga, da mu poveš smisel življenja, kakor ga umevamo mi trpini, ki vemo, kaj se pravi živeti.

Odločno odpovej se svoji sreči,
goreče išči drugim jo doseči,
živeti vrli mož ne sme za sé.
Iz bratov sreče njemu sreča klije,
veselje ljudsko njemu v óku sije,
in tuja solza mu meči srce.

(Greg. I. 25.)

Stopil pa si tudi na leco, velik praznik je obhajala tedaj vesela množica, in z ognjeno besedo si zaklical:

Dolžan ni samo, kar velevala mu stan,
Kar more, to mož je storiti dolžan! . . .
(Greg. I. 60.)

Tako si šel po svetu, vrli propovednik bratovske misli. Zlato seme si sejal, koderkoli si hodil, in seme je vzkliklo, da obrodi stoteren sad . . .

Zaupal si v svoje delo in si se pogumno vračal bogat in poln moči, da dvigneš brate svoje.

Le vstani, vbórní narod moj,
do danes v prah teptan,

in poučne govore na shodih. Zlasti mu je bilo na srcu, da združi in utrdi razne cerkvene bratovščine, katere se nahajajo med ljudstvom. V ta namen je imel posebne pridige. Vso svojo moč pa je posvetil tukajšnjemu delavskemu društvu. Pod njegovim vodstvom je društvo vidoma napredovalo. Zasnova je društven oddelek za Sveče, kateri bo, ko bo dobro urejen, prinašal blagonosen sad. Upeljal je tudi »Čebelico«, ki je že začejala razprostrirati svoja krila, da zbira vloge svojih članov. Z vso vnemo pa je delal na ustanovitve strokovnega društva. Žalibog, na sredi dela je zbolel in dati je moral to delo drugemu v roke. Delaven in požrtvovalen kakor je bil, se je prehladil in dobil hudo bolezen na pljučih. Dne 28. oktobra se je vlegel v posteljo. Tri tedne se je boril z življenjem in smrtjo. Dne 23. novembra pa je, previden s sv. zakramenti za umirajočega, preminul v Gospodu. Velika žalost je legla na srce vseh župljanov, ko se je raznesla vest o njegovi smrti. Dne 24. novembra so ga odpeljali na Rodišče, pogrebi so ga spremili skozi Bistrico do kolodvora. Velika množica ljudstva je pričala, kako priljubljen je bil rajni. Katoliško delavsko društvo na Jesenicah je poslalo svoje zastopnike z zastavo na čelu njim č. g. Zabukovec, katerim se je č. g. dekan Ogris v prisrčnih besedah zahvalil. V nedeljo ob 2. uri popoldne je bil pogreb na Radišah. Zbrala se je velika množica ljudstva in mnogo duhovnikov. Naše pevsko in delavsko društvo je bilo številno zastopano. Nagrobni govor je imel č. g. Majerhofer; govor je bil v srce segajoč, a vendar tolažljiv. Svoje najgloblje sožale izrekamo njegovi blagi rodbini, starišem, bratom in sestri, katera mu je ves čas tako požrtvovalno stregla. Uverjeni naj bodo, da je njih blagi sin in brat šel uživati svoje plačilo v nebesa, kjer ga čaka, da se snidemo pri Bogu. Ti pa, veliki prijatelji delavcev, ki si nam začrtal pot, po kateri naj hodimo, sprositi nam blagoslova in moči, da vztrajamo do konca.

Za teboj žalujoči.

Za tobačno delavstvo.

Krščanska zveza tobačnega delavstva za Avstrijo nam poroča: 9. t. m. je bil sestanek tobačnega delavstva, na katerem se je razpravljalo o preosnovanju pokojnine. Pri obili udeležbi je govoril predavatelj Ulrich o boju delavstva za izboljšanje pokojnine in za izboljšanje delavskih plač. Preosnova prinaša sicer neko izboljšanje razmer, toda nikakor še ne takega izboljšanja, do kakršnega je delavstvo upravičeno. Predavatelj je poudarjal posebno to, da izboljšanje pokojnine v znesku 3 K na mesec nikakor ne odgovarja sedanji draginji. Obsodbe vredno je pa to, ker ne dobe oni delavci in one delavke, ki stopijo v pokoj pred 1. jan. 1907 popolnoma nič. Dr-

žava, ki naj bi bila vzor, kak mora biti delodajalec, dobi vsako leto milijone čistega dobička, medtem ko dobe delavci, ki prislužijo ta čisti dobiček, le okrog 647.000 kron za izboljšanje plač. Ta svota se pa razdeli na 39.000 delavcev, tako, da dobi posamni delavec od tega toliko, kakor nič. Zasebni podjetnik se lahko prisili, da stori kaj za svoje delavce, proti državi se mora pa najprej na drug način nastopiti. Najprej je treba, da se izpremeni razdelitev kategorij in sicer tako, da se peta kategorija popolnoma izbriše in da se oni, ki so v peti kategoriji, uvrste v četrto kategorijo. Socialni demokrati pravijo, da ne bodo sedaj storili ničesar, ker bo v dveh letih tako in tako že splošna starostna preskrba vpejana. Toda kdaj in kako bo ta vpejana, v korist ali škodo delavcev, to se mora še do tedaj počakati. Kakor se iz tega vidi, nimajo socialni demokrati pred očmi delavskih koristi, ampak koristi stranke. Krščanska zveza se pa trudi že od l. 1903 za izboljšanje plač in za uravnavo pokojnine in je tudi že marsikaj dosegla. Gospa Kleiner t omeni, da se hoče zveza potegniti tudi za tiste, ki so že v pokojni. Gospa Kleiner t je govorila nadalje še o postopanju socialnih demokratov. Ko so govorile še nekatere gospe, med njimi znana gospa Majerski, je bil shod pod predsedstvom gospe Franke zaključen s pozivom za krepko agitacijo.

Shod tobačnega delavstva. Lep je bil pogled v četrtek dne 22. t. m. v dvorano krščansko socialne zveze. Nabito polna, spredaj pa, na častnem mestu dosluženi delavci in delavke, ki so že odstopili s svojega bojišča, utrujeni, onemogli. Zanje v prvi vrsti je sklicalo podporno društvo shod. Silno lepa reč! Ko se gre za to, da se zboljša provizija, misli društvo najprej naonemogle delavce in prvi klic, ki se delavstvu izvije iz prs, se glasi: Naši onemogli tovariši in tovaršice morajo tudi postati deležni višje provizije. V tem zmislu so govorili govorniki in se sprejel sklep, da se odpošlje prošnja na cesarja, ki se je na shodu prebrala in odobrila. V prošlih časih je bilo delo hujše in slabše plačano; draginjo pa izkušajo vsi, bivši in sedanjí delavci. Zato je res nujna potreba, da se ne izločijo starejši od sedanjih.

Delavstvo je pri tem shodu tudi najodločnejše zahtevalo, da se odpravi peta kategorija. Nima pomena, da bi se med delavstvom v tem oziru delal razloček; nikjer ni to utemeljeno. Ta zahteva ne utihne, dokler se ne izpolni.

Zadnja točka se je tikala tistih delavcev in delavk, ki so vsled rodbinskih razmer zapustili tovarno za nekaj časa, in kasneje zopet vstopili. Po sedanjih določbah se jim prejšnja leta ne štejejo v provizijo. V posamnih slučajih je treba prositi na generalno

direkcijo. Sklenilo se je take utemeljene prošnje podpirati.

Predsednik Čatar je končno ob živahnem pritrujevanju dokazal, kako neresnično in neumno je trditi, da je šele socialno-demokratska strokovna zveza začela delati za delavstvo. Ko je še nikjer ni bilo, je že podporno društvo na shodih, s prošnjami in spomenicami storilo, kar je moglo.

Zaupni sestanek članov kršč. soc. zveze tobačnega delavstva v soboto dne 24. t. m. je sklenil odposlati dva člana k občnemu zboru na Dunaj.

Prihodnje leto. Dober gospodar mora že naprej vedeti, koliko približno zasluži prihodnje leto, koliko bo potrošil in pa tudi, koliko bo izdal. Zato preračuna, kako li bo stal v denarnem oziru prihodnje leto. Tudi država napravi proračun o svojem gospodarstvu prihodnje leto. Nas zanima oni proračun, ki razpravlja o dohodkih in pa stroških tobačnega monopola. Računajo, da bo imela država leta 1907 pri tobaku 326.259.000 kron dohodkov, stroškov pa 89.164.000 kron. Čisti dobiček bo toraj znašal prihodnje leto pri tobaku 147.194.409 K, za letošnje leto pa računajo, da bo znašal 142.076.000 kron. Nas zanimajo seveda pred vsem one postavke, ki se pečajo z delavskimi plačami, kater računajo v postavki, po kateri so razvidni fabrikacijski stroški, ki so jih proračunali za l. 1907 z vsoto 29.330.000, za 1.152.000 kron več kakor letos. Med fabrikacijskimi stroški računajo za leto 1907 na delavskih dninah skupno 23.302.000 kron, ali za 647.000 kron več kakor lani. Dasi so toraj zračunali, da bo prinašal tobak državi 5 milijonov več dobička kakor letos, so pa delavstvu voljni dati od tega večjega dobička komaj sedmino, celi čisti dobiček bo pa 227krat in nekaj več višji, kakor izboljšanje delavskih plač prihodnje leto. Uradništvu se zvišajo prihodnje leto plače za 58.405, starostne doklade delovodjam in slugam za 3745 K, aktivitetne doklade uradnikom za 3990, delovodjam pa za 135 kron. Adjuti se zvišajo za 3600 kron, uslužbenci extra statum in pa onim, ki so za svojo osebo v višjem plačilnem razredu, zvišajo dohodke za 33.710 kron, kancliskim pomožnim uradnikom pa za 1660 kron, drugim uslužbencem za 7000 kron, emolumenti, deputati in denar za obleko delovodjem in slugam zvišajo za 8000 kron. Izboljšali bodo torej uradnikom za 99.705, drugim uslužbencem nedelavcem pa za 20.489 kron. Država bo prispevala bolniškim blagajnam in zavarovalnicam 340.000 kron, za 23.000 kron več kakor letos, 20.000 kron je določenih za preskrbo letičnih po zdravilnih zavodih. Razni izdatki v višini 55.596 kron so za 9844 kron višji, kakor letos. Ta postavka je namenjena za dobrodelne naprave po tvornicah (kuhinje i. t. d.) V naši ljubljanski tobačni tvornici pa računajo, da bodo plačali uradnikom prihodnje leto na plačah 53.167 kron, delovodjem in slugam pa 23.100 kron, starostnih doklad delovodjam in slugam 2759 kron, aktivitetnih uradnikom 8500 kron, delovodjam in slugam pa 5775 K. Zase v višjem razredu in plači nastavljenim bodo plačali 5500 kron, deputate uradnikom so zaračunali s 400 K, plače drugim funkcionarjem so zaračunali s 5400 kronami, emolumente, deputate in denar za obleko delovodjem in slugam pa z 1250 K. Stroški za vzdrževanje poslopij in za hišne potrebe bodo znašali l. 1907 46.020 K, za pisarniške in manipulacijske potrebe pa 4100 kron, za razne izdatke pa 1200 kron. Fabrikacijske stroške v naši ljubljanski tobačni tvornici so proračunali za l. 1907 na 2.149.980 kron. Na plače bo prišlo po našem računu približno 1.800.000 kron. Vožnine bodo plačali 13.000, bolniški blagajni in zavarovalnici glede na nezgode pa prispevali 18.000 kron. Gotovo bode zanimalo naše bravke in brave, ako ob tej priliki tudi navedemo urade in tvornice tobačnega monopola. Glavno ravnateljstvo na Dunaju ima konceptno, tehnično, računsko, kanclijsko in gospodarsko osebje in pa blagajnico. Posle oskrbuje 126 uradnikov in praktikantov. Glavni ravnatelj je v IV. činovnem razredu s plačo 14.000 in aktivitetno doklado 4000 kron. Tobake tvornice

pepelni dan ni dan več tvoj,
tvoj je — vstajenja dan!
(Greg. I. 110.)

O dragi brat, dokončal si svojo pot.
Ob tvoji sveži gomili stojimo, in solze lijo
v oči . . .

Ljubili smo te iz srcá, zato nam je tako
težko ob zadnjem slovesu. Toda . . . naj
se nam le v žalosti in bolesti krči srcé! Če-
prav m i trpimo, da so se le tebi, dragi brat,
posušile solze . . .

Zdaj bivaš vrh višine jasne,
kjer ni mraku, kjer ni noči;
tam solnce sreče ti ne vgasne,
resnice solnce ne stemni.
(Greg. I. 98.)

Z Bogom — na svidenie!

* * *

Simon Gregorčič, največji slovenski pesnik za Prešernom, je bil rojen 15. oktobra leta 1844 na Vrsnem (h. št. 17), prijazni gorski vasi, ki leži na levem Sočinem bregu pod sivim Krnom. Nadarjenega dečka je poslal oče Jernej Gregorčič, gospodar srednjevelikega posestva, v šolo v Gorici. L. 1857 je deček z izrednim uspe-

hom dovršil prvi gimnazijski razred. Slovenščina takrat v tem razredu še ni bila učni predmet. V drugem razredu je dobil Simon za učitelja odličnega Ivana S o l a r j a, ki je nadarjenemu dečku razkril bogastvo in lepoto slovenskega jezika. V tretji šoli je prišel Simon v tedaj osnovano malo semenišče, kjer se je seznanil z razboritim Iy. S t r e s o m; kaj mu je bil ta ranoumrli prijatelj, pripoveduje pesnik sam:

»Ti bil mi nisi brat po krvi,
a več si bil mi tisočkrat:
bil meni si prijatelj pravi,
po srcu in po duhu brat.«

Leta 1864. je dovršil Gregorčič gimnazijo z izvrstnim uspehom in se je posvetil duhovskemu stanu. Leta 1868 je dokončal bogoslovne študije in je nastopil svojo prvo službo kot kaplan v Kobaridu, pozneje, leta 1873 v Rifenbergu. L. 1881. se je dal zaradi slabotnega zdravja upokojiti, a je že naslednje leto prevzel službo kot vikar v Gradišču poleg Prvačine. Tam je stopil tudi v pokoj. Zadnja leta se je naselil v Gorici, kjer je 24. t. m. ob 10. uri 10 minut dopoldne umrl zadet od kapi.

so v Bauschu, Iglavu, Jagielnicah, Joachimsthalu, Celovcu, Krakovu, Ljubljani, Landskronu, Lincu, Monasterzyski, Neutitscheinu, Piseku, Rovignu, Saccu, Schwazu, Sedletzu, Sterinu, Sternbergu, Taboru, Pachauvu, na Dunaju (Rennweg in Ottakring), Winniki, Zablotov in v Cvitavi. Tvorнице vodi 30 ravnateljev in VI. in VII. in 12 podravnateljev in VII. in VIII. činovnem razredu. Uradi za nakup tobaka so v Borszczowu, Imotsku, Vergorazu, Gružu, Sinju, Spljitu in v Metkoviću s 14 uradniki. Skladšča za prodajo tobaka sta na Dunaju dva, nadalje pa še v Gradcu, Trstu, Tridentu, Pragi, Brnu, Olomucu, Lvovu, v Vadvicah, v Tarnovu, Rzeszonu, Przemyslu, Stanislawi, Kolomeji, Novem Landeku in v Černovicah. Vodi jih 34 uradnikov. Poleg navedenih uradnikov je pa za l. 1907 še določena plača 24 tajnikom (6 od 1. julija 1907), 85 adjunktov, 105 oficalom, 129 asistentom in 90 praktikantom (6 od 1. julija nadalje). Vrtarjev in uradnih slug je 107, delovodij pa 297. Pisarne z uradniškimi in s plačami slug, oziroma nadzorovalno osobe tobake režiije bo stalo l. 1907 kron 4.217.000, letos so pa proračunali 4.008.400 kron.

Medvodami. Naj zopet pišem nekoliko o žalostnih razmerah v medvodski tovarni. Pretečeno, to je na Martinovo nedeljo nam je napravil naš gospod nadposlovodja zopet en lep dan, menda zato, da delavci nismo mogli na shod, ki ga je priredilo »Katoliško delavsko društvo«, ki pa je bil tudi tako dobro obiskan. Nekateri delavci so morali delati celi dan. Zmislil si je namreč ta priganjač, da se mora en valjar menjati in sicer ravno na nedeljo, če tudi je bilo prej dovolj časa to narediti. Ali pa naj bi se bilo še en čas počakalo, ker ni bilo tako nujno in potem v tednu je bila še prevelika voda in bi se bilo to lažje naredilo. Prosimo in zahtevamo, da ne napravite nikdar več takih komedij! — Pa še nekaj! Velika nejevolja je med delavkam pri strojih. Mi vprašamo, ali je to prav, da jih takrat domov spodite, kadar tovarna le en mali čas ostane, ker prej ta dan so bile delavke doma, drugi dan so pa delale kot črna živina. Zakaj je tako, da se dela za dva šihla, plača se pa samo za enega. Mi ne vemo, zakaj se s poštenimi delavkami tako postopa. In pa za nekatere imajo delo, za druge pa ne. Ali misli naš gospod, da bomo samo od »božje štime« živeli. Seveda sam in pa drugi uradniki imajo vseeno svojo plačo. Ali ne vedo, da delavci ravno tako radi zaslužimo svojo krvavo in majhno plačo. Tako naj se ne dela z nami, sicer bomo mogli tudi mi drugače postopati. In še nekaj skrajno sramotnega! Ako pri kakem odelku eden ali drugi zbolí ali če prosi dopusta, pa nam ne da drugega delavca. Pravi namreč, za par dni boste že sami delali, tisto si pa ne domisli, da bi zato drugim priboljšal. Če ga pa prosimo za pomožnega delavca, pa zreži nad človekom, kakor nad psom. Torej prosimo Vas gospod nadposlovodja in gospod ravnatelj, da nam ne napravljate takih stvari. Za danes dovolj toliko in prihodnjič kaj več.

Delavstvo kranjske industrijske družbe.

Sava. Nič ni čudnega, zakaj se v zbornici grofje in baroni na vse mogoče načine trudijo, da bi dosegli pluralni sistem. To je namreč velikanske koristi takim možem, ki se imajo za vsemogočne, in se ne menijo nič zato, da jih ljudstvo nič ne vpoštevja. Navedel bi rad v tem oziru en zgled iz Save. Tukaj na Savi je namreč en uradnik, ki ne šteje le dva glasova, ampak več sto. Ta človek je komandant delavske godbe, čez katero se delavci pritožujejo, kar obstoji. V mesecu, ko vračuna delavcem za godbo ne dela nobenega razločka, bodi te stranke ali druge, ali si mojster ali delavec, star ali mlad, vsi ste enaki, vsi morate enako plačati. Da je on res vladar godbe in kar on reče se mora zgoditi, spoznamo lahko iz sledečega, kar nam tudi kaže, kako ta človek enakost deli. Štirinajstega vinotoka sem bil na shodu »Strokovnega društva«, kjer smo slišali vsi navzoči iz ust predsednika godbe dovoljenja, da bi

igrala pri veselici, katere čisti dobiček je namenjen za bolne ude. Ta pa je odgovoril, da mora poprej sklicati sejo. Čez par dni pa je pisal, da se dobi godba za 120 K plače, ker se je v seji sklenilo, da ne dobi nobeno društvo brezplačno godbe. Pred štirinajstimi dnevi je pa drugo društvo, ki je tudi delavsko samo z manj udi, prosilo godbo, da bi sodelovala pri veselici. Da odločuje pri tej godbi ena sama oseba, to so izdali plakati. V sredo je bil namreč pri »Jelenu« v gostilni nabit plakat, kjer je bilo brati, da sodeluje pri veselici tovarniška godba. V četrtek zvečer šele pa je sklical poveljnik godbe sejo, ali naj se dovoli godba ali ne. Seveda so jo dovolili, ker je bil plakat zunaj. Pri tej seji se je slišalo več zbadljivih besed. Najimenitnejše je pa to, da se po novem letu vzame nemški učitelj za kapelnika z mesečno plačo 60 kron. Vprašamo, čemu dva kapelnika in taki nepotrebni stroški, saj zadostuje gospod Bernard, ki je godbo izučil. Pozor delavci, da nam po novem letu ne bodo še več zaračunali za godbo! Udje »Strokovnega društva« svetujemo zato odboru »Strok. društva«, naj se napravi v frake in cilindre, kadar bo imel še kaj opraviti zavoljo godbe, če hoče kaj doseči. To pa svetujemo zato, ker pozna poveljnik godbe enakost le pri gospodih, ne pa pri delavcih. Poglejte le na »Podporno društvo«, ki ima višje glave v odboru in izprevideli bodete, da morate prenarediti Vaša pravila tako, da bodo imele tudi višje glave vstop v društvo, potem gotovo ne bodete več prezirani. Udje »Strok. društva« smo že več med seboj govorili, mi smo Vas izvolili v godbeni odbor, zato glejte, da pridete s tistim godbenim odborom na dan, ki ga je ena sama oseba izvolila. Pozivljemo Vas, da kaj storite zavoljo godbe, ker se godi krivica nam, ki jo plačujemo. Korist od godbe imajo le gospodje in tovarniška kantina pred pustom, in takrat bi bilo najbolje, da bi igralci imeli tam svoje stanovanje. Če se ne poravnajo ta vedna nasprostva in ne bodete Vi nič glede tega ukrenili, se bo mogla ta stvar kam drugam naznaniti. Lepo je to, čez vse lepo za cel okraj.

Z Javornika. Mislili si bote menda, kako je vendar to, da se še Javorničanje zopet enkrat čez en lep čas oglase. Pa ni drugače, da se moramo. Tukaj imamo sedaj velik, lep, železen, betoniran most, ki veže levi in desni breg potoka »Javornik«. Že takoj pri začetku dela so se ljudje, — bodisi strokovnjaki ali ne — norčevali iz njegove prihodnje in sedanje lege. Leži pa res tako nerodno, da ne more bolj nerodno ležati, — kar pa seveda most ni sam kriv — temveč g. inženir X, ki mu je celo lego pokvaril; napeljan je namreč od vogla ene hiše do vogla druge hiše onstran. Celo strokovnjakom, ki so most delali ni bila njegova lega povšeči; namreč monterjem iz Gradca — od vseh štirih vetrov skupaj zbobnanim. Pa kaj briga te ljudi, kakšen most imamo Javorničanje, samo da se kaj zasluži, pa je konec komedij. Govori se tudi, da nameravajo zidati poslopje za c. kr. poštni urad — če je res ne vem — in sicer ravno zraven mostu, kar bi bilo Javorniku kinč in vsestransko vstreženo. Toda mislim si pa da »bomo pokopali vse npe visokoleteče« v mimo tekoči Javornik. Komaj vsak deseti človek, ki pride na Javornik bo vedel, kje je c. kr. pošta, — kajtera bi morala biti vendar nekako v sredini vasi. — Lansko leto, če se ne motim, čital sem v rajni »Jeseniški Straži« nekaj zaradi zelo pomanjkljive razsvetljave na Javorniku. Da se bode pa vendar kdo morda malo zbrihtal in vmes posegel, naj še jaz malo podrezamo, morda pa komu kaj zaleže. Na prvem mestu svetovalo bi se slavni »Kranjski industrijski družbi«, naj bi vendar od tistih dobičkov, ki jih ima vsako leto — saj vlečejo akcijonariji po 10% — nabavila par kresnic preko »Trebeža«, da se ne bomo delavci zvečer zaletavali eden v drugega kakor kozliči, ker se sedaj že od 5. ure zvečer naprej nič ne vidi in je taka egiptovska tema, da bi jo lahko rezal. — Prihodnjič kaj več. Na svidenje!

Krvoses kapitalizem.

Škalske novice. Društveno življenje hoče pri nas nekam zaspati. »Naša Moč« semkaj na Lilienberg ne prihaja redno na vse ude — ki so bili že skrajja nje naročniki, pač pa jo študirajo po Velenju in se jeze, mi bi je bili pa veseli. Društveni lokal pa misli neki odbornik celo premeniti v krčmo, kar bi bila društvena smrt. Naj bi se vendar ne delalo konkurence možu, ki mora 606 kron najemnine plačevati. Gostiljenje že itak več ko dovolj. — Na šahu hočejo odpraviti vse stare delavce in je nadomeščajo z novimi, ki so plačani po 1 K 30 v in še manj od šihla. Sramota; tudi uradniki že spregledujejo, kam jih je dovedla suženjska ponižnost do Lappa, ki jih je bil svoj čas porabil proti nam. Uradniki, ne pomagajte vam drugega, ko tesna združitev z ostalimi delavci v društvu, ki zbira delavce brez razlike prepričanja. Kdaj bodete imeli toliko korajže, zdaj je ugoden čas, vložite pravila in nastopite eden za vse, vsi za enega — četudi s štrajkom, ki je zadnje obrambno sredstvo proti samovolji njih, pred kojimi trepetate. Krvoses-kapitalizem tepta neusmiljeno človeške pravice, to čutijo že kmetije, n. pr. Lah iz Bevč, ki je zadnjič v pijanosti zagrešil pogodbo za polovico posestva. Stresen se je zastonj kešal pred očitajočo ženo, ki je bila pripravljena plačati 400 kron, če se razdere pogodba, a kmetijska pijavka je tirjala tisočak. Nesrečen mož jo je vsled tega popihal v tuji svet, zapustivši ženo in otroke krvosesu. — Nesrečni Adam, ki je imel shranjene denarce od skrbnih prijateljic v Velenju, ni zaslužil niti poštenega pogreba; slabše ko berač je bil zagrebljen, ker bogatini ne poznajo pietete. To vam dá misliti ob volitvah, ko mogočnejši udarjajo na svoj narodni boben, njih narodnost je pisana posoda, notri pa nič, in se vam priporočajo v razne zastope po shodih, ki jih prireajo v vsaki vasi. Poženite jih takrat, ali jim vsaj naštejte njihove grehe, drugače ne bo nikoli boljše. »Naša Moč« vam hoče ostati še v novem letu zvesta svetovalka, le oklenite se je trdno in jo naročite vsak na svoje ime, ako bi bralno društvo ne prevzelo več te naloge. Ne vdajmo se!

Vaš stari znanec.

Z lastnimi močmi.

V Celovcu. Dne 25. novembra t. l. se je vršil v Cavznikovi gostilni na večer ob 8. uri mesečni shod delavskega društva v Celovcu. Zbralo se je nad 60 ljudi, prostori so bili do zadnjega zasedeni. V naši sredi smo imeli deželnega poslanca Franceta Grafenauerja. Gospod Kržišnik je predsedoval shodu. Prvi govornik g. Franc Lasser, provizor je govoril o časnikarstvu. Hujši kot Turki in vsaka kuga so slabi časniki. Na Dunaju, slabo poučeni o Koroški po slabih časnikih, so se čudili, da so na Koroškem sploh še Slovenci. Okoli Grabštajna so bili nekdanji znameniti ljudski tabori, vsled »Bauernzeitung« vse bauernbundovsko! Slabo časnikarstvo je dvoqlaven zmaj, ker izpodkopa vero in narodno prepričanje. »Bodimo Nemci, gospod«, pravijo kmetije večkrat duhovniku, saj nam slovenščina ničesar ne pomaga. Naravnost gorostasno je, da si mi sami plačujemo svojo sramoto in svojo največjo nesrečo. Žal, da mora tudi slovenščina taki zlorabi sužnjavati. Pa bodimo odločni! — niti slovenskega niti nemškega slabega časnika naj ne bo pri nas. Drugi govornik, gosp. Ravnik, predsednik delavskega društva je v občno veselost izvajal praktične smešne posledice rdečega reka: svoboda, enakost, bratovstvo. Njih svoboda in bratovstvo in enakost se je kazala, ko so zadnje nedeljo zabavljali nad ognjem v romarski cerkvi v Žihpoljah! Bodimo ponosni, koroški Slovenci, da so taki znameniti kraji še slovenski! Take nezgode kot požar niso klerikalne, ampak so naravne in od Boga se gotovo ne more zahtevati, da bi hitro vse svetnike v cerkvi poslal kot požarno brambo nad ogenj! Ako Vi, rdečkarji spo-

daj pri Dravi pustite na cedilu Boga na višavi in svetnike, glejte da Vas Bog v nebesih enkrat ne prezre in pozabi na Vas. Kar se pa tiče ropanja po cerkveh, kateremu radi posvetite cel teden brezplačno, kakor ste menda pri Etbinčevi kolobociji v Glinjah govorili, Vam svetujemo: delajte rajše pridno za denar in pustite šnops — bo vsaj kaj v žepu. Govornik je žel splošno odobravanje. Nazadnje je deželni poslanec g. Grafenauer ginljivo nas opozoril na splošen demokratičen značaj Slovencev! Kjer se zberemo, je gospod, kmet delavec, delavka, duhovnik navzoč! Vsi smo tu! Podajmo si tudi vsi roke in sicer v roci naj se svetlikati dve svetinji, vera in narodnost! — Da smo peli in tamburali in bili enega srca in ene misli, to je samo ob sebi umevno!

Miren pri Gorici. »Rdeči Prapor« dne 9. t. m. prinaša dopis, v katerem se pritožuje dopisnik čez naše »Delavsko podporno društvo v Mirnu«. Dopisnik trdi, da smo ustanovili društvo s pomočjo dr. Gregorčiča, ne da bi koristil delavstvu, marveč zgolj le v strankarske namene. Res je, da se je ustanovilo društvo s pomočjo dr. Gregorčiča, in res je, da bi brez njega društvo ne bilo. Dr. Gregorčič nam je drage volje brezplačno napravil pravila in je daroval društvu 50 K. Naj bi le imeli delavci mnogo takih prijateljev, ne bilo bi se nam treba bati bodočnosti. Da smo imeli res namen, da koristimo delavstvu z ustanovitvijo društva, pač vedó člani našega društva, in to tudi taki, ki so socialni demokrati. Imajo pa naši delavci od društva sledeče koristi: Vsaki član plača v našem društvu 9 v tedensko manj, kakor če je član okrajne bolniške blagajne. To znaša na leto 4 krone 68 vinarjev. Imamo pa v društvu 270 delavcev in plačajo torej pri nas vsako leto 1263 kron manj, kaor pa morajo plačati v okrajni bolniški blagajni. To torej po mnenju dopisnika »Rdečega Praporja« ne koristi delavstvu. V okrajni bolniški blagajni dobe delavci bolniško podporo le skozi 20 tednov, pri nas pa 40 tednov, in sicer po 20. tednih polovično. Nadalje dobi rodbina delavca, ki se zdravi v bolnišnici 4 tedne, znesek polovične podpore, česar okrajna bolniška blagajna ne izplačuje, dasi bi to po postavi morala. Glavna stvar pa je, da se zdravi delavec kakor človek. V osebi dr. Breclja imamo izvrstnega zdravnika, ki se za malo odškodnino potrudi na vso moč. To je dobro znano tudi soc. demokratom, ki so našega zdravnika že večkrat pohvalili. Pri zdravilih ne gledajo toliko nato, koliko bodo stala, ampak na to se mora paziti, da so dobra. Podpore se pravično dele. Dobi vsakdo, kar mu gre in ne delajo mu sitnosti. To prav dobro vejo tudi socialni demokrati, ki so v našem društvu. V okrajni bolniški blagajni pa jako strogo postopajo z delavci, pa vseeno pravijo, da naše društvo ni ustadpisnik, da so izpustili iz za varovanja novljeno, da koristi delavstvu. Nadalje piše dve tretjini domačega delavstva, češ, da bi prišlo sicer vodstvo v neodvisne roke. Res je, da smo sprejeli začetkom vsakega in agitirali smo celo za vstop. Res je, da so vstopili vsi neodvisni delavci, le nekaj liberalnih strojarjev ni hotelo zavarovati svojih delavcev v domačem društvu. Res je, da imamo zdaj zavarovanih v domačem društvu dve tretjini domačih delavcev, med njimi tudi vsi neodvisni mirenški socialni demokrati razven štirih, ki pa še niso vprašali za sprejem, čeravno jih je vabilo društvo, naj vstopijo. Kje so torej oni, ki smo jih izpustili iz društva? Jeli moremo silit, če noče kdo vstopiti? Da so v našem društvu vsi mirenški socialni demokrati, je znamenje, da sprejemamo radi vsakega. Naravno je pa, da imamo v pravilih tudi določilo, da odbor lahko zavrne kakega uda, saj jih imajo tudi socialno demokratska društva. Da smo pa lani izključili neko delavnico, je bil vzrok ta, ker je bilo tam mnogo kamno-lomcev z Vrha in ž njimi ni bilo mogoče izhajati, ker so švigali. Rajši smo jih izključili, kakor da bi z njimi strogo držali, domače kamnoseke smo pa obdržali v društvu. Jeli ni prav, da smo izključili take, ki hočejo škodovati poštnim delavcem. Nadalje poroča dopisnik, da ustanavljajo go-

spodarji novo bolniško blagajno. Resnici na ljubo moramo izdati širšemu svetu, da gre-dó socialni demokrati vedno bogatinom na roko. Kdo je pomogel pri zadnjih občinskih volitvah do zmage našim liberalcem? Niso li zanje z vso silo agitirali ravno nekateri demokrati in lepo roko pod pazduho hodili z našimi bogatinci. Kje torej manjka zavednosti in kje je toliko hvalisani »složni socialno demokratski boj«. Vam rdeči pavianci ni prav nič na srcu delavski blagor. Kaj ste pa še napravili dobrega v Mirnu? Nič in nič, trikrat nič. Kdo je pojasnil našemu delavstvu zadevo o volilni preosnovi? Kje ima delavstvo priliko, da se izobrazí? Kje ste bili, ko smo mi ustanavljali »Podporno društvo« in »Strokovno organizacijo strojarjev. Delati treba, tovariši, ne pa se prepirati. Same »cakole« nas ne rešijo. Zakaj li je pobegnil dopisnik iz Mirna v Trst, ko je bilo tu največ dela. Prihodnjí pa kaj o naši strojarski organizaciji. (Dopis za prejšnjo številko prepozno došel, zato ga nismo mogli priobčiti. Pozdrav. Urednik.)

Iz I. ljubljanskega delavskega konsumnega društva se nam poroča: Kakor vsako leto, prišel bode tudi letos sv. Miklavž v naše društvo. Kakor se čuje, nastopil bode z vsem sijajem in prišel bogato obložen z darili. Člani pripeljejo naj seboj svoje otroke, ker je vsako leto prevelika gnječa. Pazijo naj posebno odrasli, da se spodobno obnašajo in ne delajo nepotrebne in neprimerne kriki. Člani pošljejo naj darove lepo zavite z priloženim listkom na katerem naj bo zapisano ime otroka in pa kaka posebna želja starišev. Pošiljajo naj se pa le manjše stvari, da se delo likor mogoče olajša, uvaževati se hoče pa

tudi vsaka druga posebna želja — katera naj se pravočasno naznani odboru oziroma društveni prodajalki. Odbor.

Trbovlje. V nedeljo, dné 2. decembra, obhaja katol. delavsko društvo svojo desetletnico. Na slavnost pride sociolog g. dr. Krek iz Ljubljane, ki bo imel dopoldan cerkveni, popoldan pa svečanostni govor. Razun tega je na sporedu petje, deklamacija »Premogarjeva pesem« itd. Predstavljalo se bo tudi stara, a vedno mikavna in pretresljiva žaloigra »Mlinar in njegova hči«. Naj ne zamudi noben delavec tega izrednega dušnega vžitka!

Društvo »Abstinent« je imelo 25. nov. svoj občni zbor. Udeležba je bila častna in videlo se je, da je članom abstinentstva misel globoko prešla v meso in kri. Dr. Krek je govoril o »Pijača navada«. Predavanje je bilo zanimivo, ker ima v sebi mnogo lepih in dobrih načrtov. Poročilo tajnika nas je pa naravnost rečeno, iznenadilo. Take delavnosti »Abstinenta« nismo niti sanjali. Shodi, predavanja, in teh veliko, zraven pa še kongres in publikacije. To je res veliko dela in vidi se v tem delu, da ni v njem strasti, ampak čista ljubezen do bližnjega. Prav tako! Tudi nekaj denarja ima še »Abstinent«, kar mu tudi gotovo pripomore do večjega kredita. Ker je stari odbor v preteklem letu dobro deloval, ga je občni zbor izvolil še za eno leto, le mesto odstopivšega g. Šoukala je prišel v odbor prof. Jarc iz Št. Vida. Članov ima društvo »Abstinent« 312, kar je gotovo veliko za tako doslej pri nas še nenavadno društvo. »Abstinentu« kličemo: Pogumno naprej, da vzameš krono in žezlo in razbiješ stol kralju alkoholu.

Ljubljana

Stari trg 10.

Ivan Podlesnik ml.

priporoča svojo

trgovino s klobuki in čevlji.

Velika zaloga. ✕ Solidno blago. Zmerne cene.

(Sklicateljem na ta oglas znaten popust.)

8 52—12

Kdor hoče res postrežen biti z

dobrim, naravnim belim in črnim vinom,

naj se izvoli obrniti na staro znano in odlikovano trgovino z vinom

Anton Ivanov Pečenko

v Gorici.

Postrežba točna in poštena. Cene zmerne.

Ne prezrite!

Ne prezrite!